

BILJOEN

KASTEEL

-

BEWONERS

-

LANDGOED

Conrad Gietman en Jorien Jas (red.)

BILJOEN

KASTEEL

-

BEWONERS

-

LANDGOED

Voorwoord 7

De sleutel tot Biljoen 11

Jeanine Perryck

Geboorte van Arcadië 33

Het begin van duizend jaar Biljoen

Rudolf Bosch

Het raadsel Bouillon 48

Jeanine Perryck

Have en goed van de Broekerhof 50

Rudolf Bosch

Sporen van Overhagen 53

Rudolf Bosch

Lied voor een jonkvrouw 56

Conrad Gietman

Veldheren en bouwheren 59

De familie Van Spaen en Biljoen, 1661-1764

Luuc Kooijmans

De Kleefse kastelen 82

Ben Olde Meierink

Aandenken aan het Rampjaar 86

Jorien Jas

Eretekens van de stam 88

Conrad Gietman

Thuishkomst van een portretreeks 90

Jorien Jas

De grote zaal en de wijde wereld 95

Johan Frederik Willem van Spaen en Biljoen

Luc Panhuysen

Reislust op papier 120

Hélène Bremer

Rome aan de IJssel 124

Hélène Bremer

Beekhuizen bezongen 128

Conrad Gietman

Lof voor een gulle gever 132

Jorien Jas

Paleis en pakhuis 135

De periode Van Hardenbroek, 1848-1871

Jorien Jas

Vorstelijk intermezzo 158

Steven Coene

Architect voor kasteelheer en koning 162

Jorien Jas

Voorburcht en voorplein 166

Ben Olde Meierink

Rustplaats onder oude bomen 168

Jorien Jas

INHOUD

Burgers op Biljoen 171

Vier generaties Lùps, 1872-2006

Ileen Montijn

Leert Uiterst Precies Schieten 194

Conrad Gietman

Dienstbaar aan de familie 196

Ileen Montijn

Mili en haar kunstenaarsvrienden 198

Ileen Montijn

Kunstenaars op kasteelzolder 202

Ileen Montijn

Nieuwe glans binnen oude muren 207

Het interieur van kasteel Biljoen

Eloy Koldewey

Stralende haardplaten 228

Eloy Koldewey

Geweven landschappen 230

Eloy Koldewey

Grandeur in stuc 232

Eloy Koldewey

Salonmeubels in een wit decor 236

Jorien Jas

Wandelen in het Gelderse paradijs 239

Tuin en park van Biljoen en Beekhuizen

Eric Blok

Volmaakte uitzichten 260

Jorien Jas

Architecten in het groen 265

Eric Blok

Wegwijzer voor de vreemdeling 268

Eric Blok

Grafeiland zonder graf 271

Conrad Gietman

Het profijt van schoonheid 277

Landgoed Biljoen, 1661-1930

Elyze Storms-Smeets

Zwitsers boerenleven in het park 292

Elyze Storms-Smeets

Jagen en jachtrijden 294

Conrad Gietman

Vis kweken in de uiterwaarden 298

Ciska van der Genugten

Hoveniers op Overhagen 300

Jeanine Perryck

De toekomst van Biljoen 303

Piet van Cruyningen

Bouwfases van het kasteel 318

Tijdlijn 326

Genealogieën 332

Verantwoording 334

Bronnen en literatuur 347

Register 352

Herkomst van afbeeldingen 357

Nawoord 358

Met dank aan 359

Colofon 360

DE SLEUTEL TOT BILJOEN

Jeanine Perryck

Op 15 januari 2009 ontvangt Geldersch Landschap & Kasteelen officieel de sleutel van kasteel en landgoed Biljoen. Het is slechts een symbolische handeling, want in de toegangsdeur van het kasteel ontbreekt een sleutelgat. Het was altijd de taak van het personeel de deur van binnenuit te openen.

De veelzeggende sleutel symboliseert het streven van onze organisatie om Biljoen te ontsluiten, met inachtneming van de wens van Johan Hendrik Willem Lüps, de laatste particuliere eigenaar. Hij wilde dat het kasteel na zijn dood bewoond bleef, omdat het zo zijn ziel zou behouden. Deze wens sluit aan bij ons streven het publiek te laten genieten van landgoederen als 'ensemble' van natuur en cultuur.

Het overlijden van Johan Lüps maakte in 2006 een einde aan 134 jaar bewoning van Biljoen door de familie Lüps. Met zijn echtgenote jonkvrouw Tisa de Blocq van Scheltinga trad hij in 1992 in de voetsporen van zijn ouders door zich op het kasteel te vestigen en het landgoed te bestieren. Het jaar daarvoor was zijn moeder Mili Herman, 89 jaar oud, gestorven. Zij was na de dood van haar man Edu Lüps op Biljoen blijven wonen. Als oudste zoon voelde Johan zich geroepen het landgoed in stand te houden. Hij kwam daarvoor terug uit Brussel, waar hij als jurist werkzaam was voor de Europese Gemeenschap. Zijn jongere broer Goswin verbleef in het buitenland.

Johan wist waar hij aan begon. Al sinds het overlijden van zijn vader had hij zijn moeder bijgestaan bij het beheer van Biljoen. Hem was door haar op het hart gedrukt het kasteel geen nacht onbeheerd te laten. Nu hij de verantwoordelijkheid over Biljoen had, zorgde hij er dan ook voor dat er altijd een huisbewaarder was wanneer hij samen met zijn vrouw uit nostalgische overwegingen in Brussel verbleef. De toekomst van Biljoen was zijn voortdurende zorg, want kinderen waren er niet. Verkoop aan een particulier had niet zijn voorkeur, zo blijkt uit een brief die hij in 1987 schreef – vijf jaar vóórdat hij zich op Biljoen vestigde. Misschien zou een stichting in staat zijn

De fraaiste deursloten van kasteel Biljoen zijn te vinden in de eetzaal. Daar zijn vier deursloten uit de 17de eeuw gemonteerd op wandtapijten uit dezelfde periode.

GEBOORTE VAN ARCADIË

Het begin van duizend jaar Biljoen

Rudolf Bosch

Een ingemetselde wapenstein met de kwartierwapens van hertog Karel van Gelre en zijn echtgenote is een sprekende herinnering aan de bouwheer van Biljoen. In 1531 sticht de hertog het kasteel dat nu nog fier overeind staat en het hart vormt van het huidige landgoed. De geschiedenis van dat landgoed reikt veel verder terug dan de zestiende eeuw, misschien wel tot in de Karolingische tijd. Op 23 mei 1076 schenkt Rooms-koning Hendrik IV de hof 'Bruoche' aan het Sint Pieterskapittel in Utrecht, met alle daarbij behorende horigen, weiden, velden, bossen, wegen, wateren en wildernissen. Met deze schenking doet de koning boete voor zijn goddeloze gedrag.

De wapenstein van de hertog en de schenkingsoorkonde van de Rooms-koning zijn twee unieke objecten waarvan de symbolische waarde voor de geschiedenis van Biljoen maar nauwelijks valt te overschatten. De verweerde wapenstein is ingemetseld in de keermuur van het voorplein en onttrekt zich aan het oog van bezoekers – de bekende Arnhemse geschiedschrijver Gerard van Hasselt merkte de herdenkingssteen rond 1800 als een van de weinigen wel op.¹ De schenkingsoorkonde van 1076 is absoluut een topstuk. In 1874 schonk Johann Heinrich Wilhelm Lüps, de toenmalige heer van Biljoen, de oorkonde aan het Rijksarchief

Gelderland (thans het Gelders Archief). Daar is het kalfsperkamenten charter met monogram en opgedrukt zegel van Hendrik IV het op een na oudste stuk in de archiefdepots. Op het beschadigde zegel zien we het gekroonde hoofd en (een gedeelte van) de torso van een tronende koning met in zijn handen de Rijksappel en een scepter, de regalia die zijn soevereine macht over het Heilige Roomse Rijk symboliseren. Het charter, opgesteld in sierlijke, slanke minuskels door koning Hendriks kanselier Adalbero te Worms, bevat verder de standaardformuleringen en de uiterlijke stijlkenmerken van de oorkonden die

Wapenstein met de kwartierwapens van hertog Karel van Gelre en Elisabeth van Brunswijk-Lüneburg, circa 1530.

DE GROTE ZAAL EN DE WIJDE WERELD

Johan Frederik Willem van Spaen en Biljoen

Luc Panhuysen

Eind januari 1795 bonst de Franse Revolutie op de deur van kasteel Biljoen, of beter: ze trapt die in. De uitzonderlijk strenge winter heeft ruim een maand eerder de Maas en de Waal in twee bruggen van staalhard ijs veranderd, waardoor de Franse regimenten de Nederlandse Republiek kunnen overrompelen. Na de vlucht, half januari, van erfstadhouder prins Willem V naar Engeland en de capitulatie van Utrecht en Amsterdam richten de kolonnes zich naar het oosten en het noorden. Op 27 januari verdringt een bataljon lichte infanterie zich over de loopbrug van Biljoen, zwermt uit over de verdiepingen, verjaagt de paar personeelsleden die zich nog in het kasteel ophouden en begint een verwoede zoektocht naar voedsel en kostbaarheden.

De kasteelheer, Johan Frederik Willem van Spaen, bevond zich op dat moment in Arnhem, waar hij burgemeester was en een stadshuis had. Hij had bijgedragen aan de geweldloze capitulatie van de stad, waardoor Arnhem voor vernielingen behoed was gebleven. Zodra hij over het lot van zijn kasteel vernam wilde hij erheen, maar hij moest wachten. Rond de slotgracht hadden de Fransen alle bosschages gekapt, zodat ze niet kon worden verrast. Zolang ze er zaten, weigerden ze de kasteelheer toe te laten. Zo'n driehonderd infante-

risten zaten nu in zijn kasteel, werd hem verteld. Het zou maar een paar dagen duren. Johan Frederik Willem hield zijn hart vast.¹

Toen hij daags na het vertrek van de Fransen het kasteel betrad, werden zijn bangste vermoedens overtroffen. Tafels, commodes en andere meubelen waren in stukken geslagen. Uit de statige deuren waren alle panelen gebeukt. Het leek wel alsof de soldaten elkaar hadden bekogeld met de boeken uit zijn bibliotheek; op de vloeren lagen in leer gebonden delen tussen een mengsel

De grote zaal van Biljoen krijgt in 1780-1782 een nieuw aanzien met stucdecoraties van de hand van Hermanus Bader.

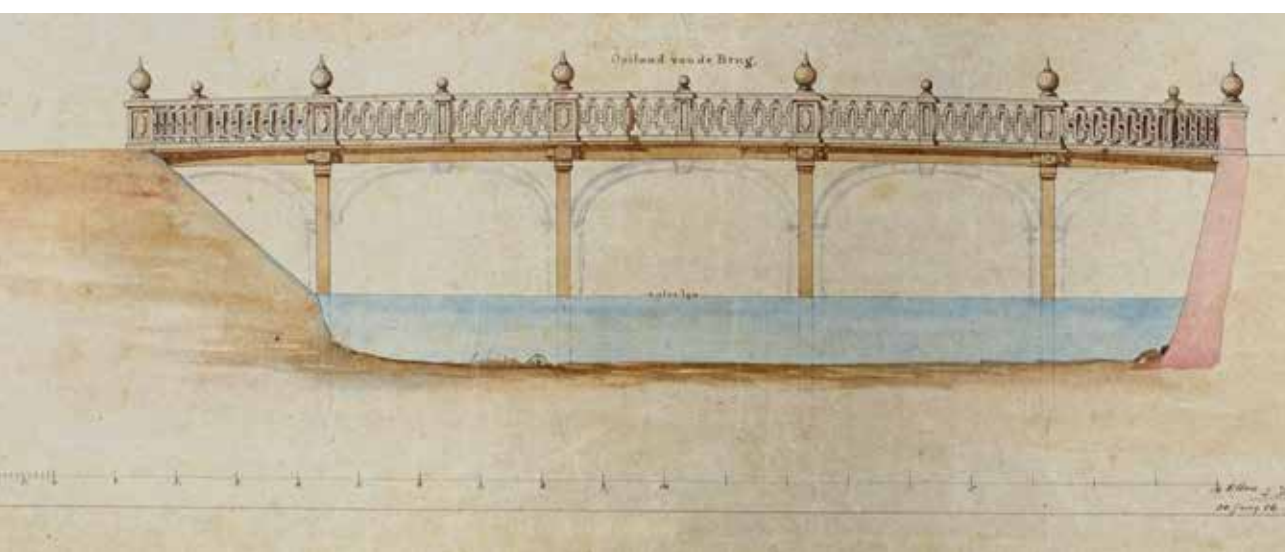
nicht prinses Mathilde Bonaparte, verschijnt de koningin in groot toilet en 'liet nog al wat zien'. Frederik meent dat het 'embonpoint' haar niet slecht staat en dat de koningin er voor haar jaren goed uitziet. Door het onverwachte karakter is het bezoek 'vrij origineel en niet juist zeer deftig.' De details van dit bezoek laten zich volgens Van Hardenbroek beter verhalen, zo schrijft hij aan zijn neef, en hij vermeldt in zijn brief daarom geen verdere bijzonderheden over de visite. Een jaar later volgt nog een privébezoek van de koningin. Ditmaal beschrijft Van Hardenbroek de visite als zeer goed verlopen: 'Ik zat in mijnen salon; ik had

nog eenige kunstzaken bij de hand en Hare Majesteit was erg kalm.'⁴¹ Van Hardenbroek kon zijn liefde voor kunst met de koningin delen, zo blijkt hier wel uit. Het was hun belangrijkste onderwerp van gesprek.

Royale giften

Behalve zaken rond hof, familie, gezondheid en portretten worden ook vaak geschenken voor uiteenlopende goede doelen in Van Hardenbroeks brieven genoemd. Het is alsof hij met royale giften de koninklijke geschenken wil evenaren. Bij een nationaal concours van scherpschutters in 1869

De brug naar het voorplein is een van de bruggen die naar een ontwerp van L.H. Eberson worden gebouwd. Foto circa 1910.

Ontwerptekening door L.H. Eberson voor de brug naar het voorplein, gedateerd 30 juni 1856.

L.H. Ebersson tekent verschillende ontwerpen voor het koetshuis van Biljoen. Slechts een detail van een van de ontwerpen wordt uitgevoerd: een beeldengroep midden op de kroonlijst. Foto circa 1910.

bijvoorbeeld stelt hij drie prijzen ter beschikking die zijn personeelslid Joseph persoonlijk vanuit Parijs naar Nederland moet brengen.⁴²

Als zijn neef in 1870 een verloting voor het Rode Kruis organiseert in de Gotische Zaal in Den Haag, staan diverse door de koning beschikbaar gestelde voorwerpen op de ovale middentafel uitgesteld. Het dichtst bij deze tafel is het geschenk van Van Hardenbroek te vinden: 'Een piéce de milieu en twee candelabres van onyx, rijk gemonteerd met verguld en email.' Van Hardenbroek is er vast mee ingenomen dat zijn inbreng door de pers 'een waarlijk vorstelijk geschenk' wordt genoemd.⁴³

Hij ondersteunt meer goede doelen. Ook initiatieven in Arnhem en vooral in Velp kunnen op zijn vrijgevigheid rekenen. In 1871 schenkt hij een bedrag van honderd gulden aan de Algemeene Arbeidersvereniging 'Hoop op Gerechtigheid' in Arnhem.⁴⁴ Na zijn dood laat hij net als zijn grootvader Van Spaen grote bedragen na aan maatschappelijke organisaties in Velp: de hervormde diaconie ontvangt vierduizend gulden, de katholieke diaconie en het armenbestuur ieder tweeduizend.⁴⁵

Verbouwen en verfraaien

Met zijn ruimhartige giften en zijn band met het hof evenaart Frederik van Hardenbroek zijn voorouders. Ook op het gebied van bouwkundige vernieuwingen op Biljoen en Beekhuizen wil hij niet voor hen onder doen. Zijn grootschalige ingrepen gaan direct van start zodra hij zich heer van Biljoen mag noemen. Aan het einde van zijn verbouwingcampagne laat hij een opschepperig grote gevelsteen vervaardigen met de namen van de architect en van hemzelf als opdrachtgever. De steen wordt echter ingemetseld op een weinig in het oog springende plaats in de zuidgevel van het kasteel.⁴⁶

Voor de grootschalige veranderingen aan het kasteel en de omgeving schakelt hij de architect Lucas Hermanus Ebersson uit Arnhem in. Maar eerst laat hij de door zijn oom Alexander Jacob aangelegde spraakmakende hangbrug voor afbraak verkopen.⁴⁷ Ebersson zelf beschrijft zijn werkzaamheden op Biljoen als 'mijne herstelling van het kasteel'.⁴⁸ In werkelijkheid ging het om soms ingrijpende verbouwingen en verfraaiingen. Daarnaast ontwierp Ebersson een reeks nieuwe

Ook hij zat in de houthandel; maar voor de beplanting van Biljoen zorgde hij eveneens, en misschien beter dan zijn vader. Zo informeerde hij in februari 1882 bij de firma Bello in Rozendaal naar 350 jonge Amerikaanse eiken voor de beplanting van de lanen bij het huis. Twee weken later bestelde hij vierduizend bomen – essen, abelen, linden, iepen – bij de firma Groenewegen in Amsterdam, en informeerde of deze ook tulpenbomen kon leveren, honderd stuks, of eventueel duizend.¹⁷

Daarnaast bemiddelde Hendrik – net als zijn vader al deed – bij de verkoop van landgoederen en kastelen in de wijde omtrek. Hij had illustere klanten, zoals prins Heinrich Fürst zu Waldeck und Pyrmont, en kwam regelmatig in het koffiehuis de Harmonie in Arnhem, waar onroerendgoedveilingen werden gehouden.¹⁸ Tegelijk was hij, hoewel pas 27 jaar, een echte kasteelheer die waakte over zijn eigen belangen én die van zijn pachters; meermalen verzocht hij de politie strenger op te treden tegen diefstal van vruchten uit zijn boomgaarden.¹⁹

In 1884 heeft Hendrik Lüps een bruid gevonden: Emmy Heegmann, de dochter van een deftige Barmense zakenman die het jaar daarvoor een

kasteeltje aan de Wupper had gekocht (en dat meteen was gaan uitbreiden).²⁰ Zelf was hij al begonnen met het moderniseren van het kasteel en had hij onder meer een oosterse kamer ingericht voor zijn bruid. Het huwelijk van Hendrik en Emmy wordt gesloten op 24 juli 1884, zoals gebruikelijk ten huize van de bruid, in Barmen (in het huidige Wuppertal). Twee weken daarvoor is er een vrijgezellenfeest op Beekhuizen, waarschijnlijk in het bekende logement, met dans, drank en diverse Duitse feestliederen. Er worden grappen gemaakt over de nationaliteiten: eerst had een Pruis (Peter Göring) een Nederlands meisje (namelijk Mathilde) veroverd, nu nam de Nederlander Hendrik Lüps revanche door een Duits meisje te kiezen.²¹ Het is een aanwijzing te meer dat de Lüpsen niet alleen voor hun eigen gevoel, maar ook in Duitse ogen Nederlanders waren.²² Een ander lied gaat over hoe Biljoen zich klaarmaakt voor de nieuwe kasteelvrouw: het kasteel galmt van de werkzaamheden, schilders, dakdekkers, timmerlieden, slotenmakers zijn druk bezig, er komt waterleiding, stoomverwarming ook... logisch dat het vrijgezellenfeest elders moest plaatsvinden.²³

De huwelijksuitzet kwam natuurlijk wel uit Barmen – en die omvatte heel wat meer dan linnengoed. Er werden ameublementen gekocht: notenhout voor de salon en eiken voor de slaapkamer. Een vleugel, onmisbaar in het leven van het ‘gehobene Bürgertum’, werd met zorg uit-

Mathilde Lüps, met haar man Peter Göring en kinderen, foto circa 1890.

Hendrik Lüps is in 1879 voorzitter van de besloten IJsclub Biljoen. Ook in later tijd is schaatsen op de kasteelvijver populair. Foto door G.W. Berends, circa 1915.

Jeugdportret van Emmy Heegmann. In 1884 trouwt ze met Hendrik Lüps. Daguerreotype, circa 1870.

gekozen door bruid en bruidegom samen; zijn klank moest precies de juiste hardheid hebben voor de kamer waar hij zou komen te staan, die gestoffeerd was met zware gordijnen en tapijten.²⁴

Blijde inkomste

Na een huwelijksreis van ruim tien weken – naar Scandinavië, een reisbestemming die in deze jaren in opkomst was in de hoogste kringen – betrok het pasgetrouwde paar het kasteel. Dat ging gepaard met feestvertoon door het personeel en de Velpse bevolking: de slotheer en -vrouwe kregen een ware ‘blijde inkomste’, met muziek en een erewacht van wel zestig ruiters. Hoe groots de ontvangst was blijkt uit een brief van Emmy aan haar wat ziekelijke grootmoeder in Düsseldorf, vlak na haar thuiskomst van de huwelijksreis. Zij wil haar graag komen opzoeken, maar eerst moeten de mensen die ze zo feestelijk hebben verwelkomd, allemaal op het kasteel worden ontvangen, als dank. Huispersoneel, tuinpersoneel, ruiters, musici, werklieden, het waren wel tweehonderd mensen, en omdat ze van heel

De jonge Hendrik Lüps en Emmy Heegmann. Foto circa 1885.

verschillende stand waren, moesten ze op drie afzonderlijke dagen worden onthaald: geen kleinigheid voor een 21-jarige gastvrouw. De belofte dat ze zaterdag om vijf uur op de trein zou stappen, en dus rond negen uur 's avonds bij grootmoeder in Düsseldorf zou zijn, geeft een indruk van hoe relatief kort de reis was, in het tijdperk vóór de auto.²⁵

Het jonge echtpaar reist dan ook regelmatig op en neer naar Duitsland: hij voor zaken, en allebei samen voor familiebezoek. Alleen in Düsseldorf zijn al vijftien huishoudens, schrijft Hendrik aan een vriend, met wie ze betrekkingen onderhouden.²⁶ Hendriks jongere broer Eduard leidt al helemaal een reizend bestaan. Hij heeft op Biljoen eigen kamers, maar ook bij zijn zuster Mathilde en Peter Göring in Duitsland. Daarnaast heeft hij het landgoed Junne geërfd, dat hij voornamelijk gebruikt om te jagen. Zijn gezondheid is zwak, net als die van zijn moeder, en hij brengt de winters door in warmere streken zoals Egypte of Zuid-Frankrijk, of hij gaat kuren in Davos.²⁷

De verbouwing van het kasteel gaat na het huwelijk van Hendrik en Emmy door. Badkamers

Dienstbaar aan de familie

Wanneer Heinrich Lüps zich in 1872 met zijn gezin op Biljoen vestigt, neemt ook een groot aantal personeelsleden zijn intrek op het kasteel: zeker vijf dienstboden, en daarbij nog een koetsier en knechten voor de paarden en de rijtuigen. Koetsier Hendrik Aalbers en de in Friesland geboren palfrenier Jan Vennema zijn jaren in dienst van de familie. Als 'Equipage Biljoen' poseren zij bij de landauer die in 1886 in Brussel is aangeschaft. Emmy Heegmann zit achterin het rijtuig, in het gezelschap van een ouder familielid uit Düsseldorf.

Verzorgsters en mademoiselles

Uit de bevolkingsregisters van de gemeente Rheden blijkt dat verschillende van de dienstbodes op Biljoen afkomstig zijn uit Duitsland (uit Orsoy, Mülheim en Soest) – wat op kastelen en buitenplaatsen in die tijd overigens heel gebruikelijk is. Wanneer Hendrik Lüps en Emmy Heegmann kinderen krijgen, komen er verzorgsters en mademoiselles. Die gaan ook mee op reis, zoals een foto uit 1898 uit het

Beierse kuuroord Bad Reichenhall laat zien. Een glimlachende kinderjuffrouw ('Mlle Badelscher' blijkens het bijschrift) in hooggesloten japon zit op een bankje met de twee jongste kinderen Lüps aan weerszijden vertrouwelijk tegen zich aan. Achter haar staat Heinz, die met zijn hoed al een echte kleine heer is.

Hendrik en Emmy Lüps lijken goede werkgevers te zijn geweest. Het verloop onder het personeel is in ieder geval minder groot dan op veel andere huizen. Ieder jaar zijn er met kerst geschenken voor de dienstbodes en huisknechten. Zoals gebruikelijk krijgen zij 'kermisgeld', maar ook als de familie thuiskomt van een reis zijn er cadeautjes. Wanneer de dienstbodes een parelslot terugvinden dat mevrouw is kwijtgeraakt, krijgen ze alle vijf een bedrag van vijf gulden. De kasboeken bevatten ook betalingen voor ziekenhuishuisopnames van personeelsleden.

Wanneer Hendrik Lüps in 1926 overlijdt, heeft Biljoen nog een groot personeelsbestand. Behalve de huisknecht en de koetsier zijn er een huishoudster, juffrouw Else Weiss, en vier dienstbodes. Rentmeester K.J. Scheenstra, die het uitgestrekte grondgebied bestiert en een kantoor heeft in het koetshuis, heeft de leiding over het buitenpersoneel: boswachter H. de Graaff, tuinman J. van Sint Truijen en 34 arbeiders.

Koetsier Hendrik Aalbers en palfrenier Jan Vennema poseren in 1886 bij het pas aangeschafte Belgische rijtuig.

Inwonende echtparen

Al voor de oorlog is het aantal personeelsleden in dienst van de familie flink afgenomen. Edu Lüps en Mili Herman wonen op Klein Biljoen, het kasteel blijft tot ver in de oorlog leeg staan. In het koetshuis woont het echtpaar Holtslag: zij kookt voor het gezin, hij is chauffeur en huisknecht. Na de oorlog woont het inwonende personeel, zo blijkt uit een lijst uit 1951, in een kamer naast de keuken van het souterrain.

Na het echtpaar Holtslag volgden er andere, zoals Hennie Oldenburger en haar man, die van 1956 tot 1962 op Biljoen werkten. In 2009 blikte mevrouw Oldenburger terug op die tijd en vertelt over de jachtpartijen, gevolgd door een maaltijd, waarvoor zij het wild moest bereiden. Mijnheer Oldenburger diende aan tafel, in een gestreept jasje. Een huisknecht in livrei... dat was in Nederland inmiddels zeer, zeer uitzonderlijk geworden. Het wordt steeds moeilijker geschikt personeel te vinden. Eind 1969 zoeken mijnheer en mevrouw Lüps via een advertentie in de *Graafschapsbode* een 'ouder echtpaar' voor alle voorkomende werkzaamheden op het kasteel. Het echtpaar uit Dieren dat werd aangenomen bleek ongeschikt, de man was geestelijk niet in orde, agressief zelfs. Het was een lange, moeizame affaire om het tweetal, netjes volgens alle wettelijke regels, weer te ontslaan.

Van 1981 tot 1984 werkt Sjaan Beumer op het kasteel. Zij woont in het dorp en fietst twee keer in de week de oprijlaan op, naar het 'stille kasteel'. Mevrouw Beumer herinnert zich later de grote zuinigheid die de oude mevrouw Lüps van haar eiste. Lakens moesten worden versteld op de grote trapnaaimachine (zijzelf naaide thuis allang elektrisch). Uiterst sobere maaltijden moest zij koken: voor de

Ongebruikte livreknoppen met het wapen Lüps zijn, meer dan een eeuw lang bewaard in de originele verpakking, als nieuw.

Mademoiselle Badelscher heeft als kinderjuffrouw de drie kinderen Lüps onder haar hoede. Heinz, Thea en Edu brengen in 1898 samen met haar een bezoek aan een Duits kuuroord.

kerstdagen bijvoorbeeld een grote pan erwtensoep, want dat was makkelijk als er geen hulp in huis was. Mevrouw Lüps maakte ondertussen de omgeving onveilig met haar auto... totdat haar rijbewijs werd afgenomen, wat volgens iedereen ook maar het beste was.

Rentmeesters en buitenpersoneel

Minder wisselvallig dan de invulling van het huispersoneel is die van het rentmeesterschap. Van 1946 tot 1971 woont in het huis Klein Biljoen rentmeester J. Borgman. Hij volgt K.J. Scheenstra op, die deze functie ook tenminste twintig jaar vervulde. Bij zijn afscheid vertelt hij aan een journalist over zijn verknochtheid aan het landgoed, dat toen hij begon nog 325 hectare en zeven boerderijen telde: 'Ik heb soms het gevoel dat het landgoed Biljoen van mezelf is.' Zijn kinderen hadden er een heerlijke jeugd gehad, en hadden van mijnheer Lüps zelf leren paardrijden.

Behalve de rentmeester was ook buitenpersoneel nodig voor het landgoed; minder dan voorheen, maar ook dit personeel bleef vaak lang. Zo kwam in 1955 Derk Wijers, die zich al snel ontwikkelde tot de 'ziel van Biljoen', zoals Johan Lüps zei in een toespraak bij zijn vertrek in 1998. Wijers had hem, Johan, nog wegwijs gemaakt op het landgoed, toen hij zelf na de dood van zijn moeder vanuit Brussel weer op het kasteel was komen wonen. Hij was zo toegewijd, dat hij maandagsochtends altijd hoofdpijn had omdat hij het werk had gemist.

Ileen Montijn

COLOFON

Uitgave

WBOOKS, Zwolle

info@wbooks.com

www.wbooks.com

i.s.m.

Geldersch Landschap & Kasteelen, Arnhem

info@glk.nl

www.glk.nl

Redactie, onderzoek en coördinatie

Conrad Gietman, Jorien Jas

Vormgeving

Erlend Schenk | Burographic, Arnhem

Projectleider

Jeanine Perryck

© 2020 WBOOKS Zwolle /

Geldersch Landschap & Kasteelen Arnhem

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden. Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2020.

ISBN 978 94 625 8385 6

NUR 680, 693

